

TAŞRA ÖRGÜTÜ VE MAHALLİ İDARELERİN İNŞA HİZMETLERİ; TEK PARTİLİ DÖNEMDE KENTTE YÜRÜTÜLEN UYGULAMALARDA KOCAELİ ÖRNEĞİ¹

Construction Services of Provincial Organizations and Local Administrations; Carried Out Urban Practices with Kocaeli Case in the Single Party Period

Özden Senem EROL²

²Dr. Mimar, Kocaeli Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, ozdenbinici@gmail.com, orcid.org/ 0000-0002-2478-0473

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received:
03.04.2021
Kabul/Accepted:
01.12.2021

DOI:

10.18069/firatsbed.908980

Anahtar Kelimeler

Kent politikaları, köy politikaları, taşra teşkilatı, mahalli idareler

ÖZ

Cumhuriyet dönemindeki mevcut hükümet, tek parti yönetimiyle CHP; politikalarını iç ve dış gelişmelerden ötürü köy ve kenti birbirinden ayrı önemli meseleler olarak ele almaktadır. Bu ikilemi ortaya koymak için öncelikle 'köy' ve 'kent' olarak ele alınan sınırlar tanımlanmaktadır. Ayrıca tartışma boyunca kullanılan 'taşra', 'merkez', 'mahalli' veya 'yerel' kavramları sorgulanmakta ve buradaki aktarımda taşra olarak 'Kocaeli' referans alınmaktadır. Köy ve kent mekânının farklılaşmasına hizmet eden başlıca etmen; iki yerin idaresinde farklı kanunların uygulanmış olmasıdır. Dolayısıyla taşra idarî örgütünün ve mahalli idarelerin yürüttüğü kent ve köy çalışmaları ayrılmaktadır. Tüm bu bilgiler ışığında il ve ilçe merkezlerindeki kamusal yapıların, projelendirmesinden uygulama safhasına kadar ilişkili olduğu kurumlar tespit edilmektedir. Öte yandan Tek Parti döneminde taşra teşkilatı ve mahalli idarelerin inşaa hizmetini konuşurken bu döneme özgü bir uygulama olan CHP Dilek Sistemi'ne ayrı bir çalışmada değinmek gerekmektedir. Mahalli idarelerin ve taşra teşkilatlanmasının kentle ilgili faaliyetlerinin yanında köy ve bucak merkezleri dahil olmak üzere bütün ilin yöneticilerden beklediği hizmetlere bu sistemin katkısı büyüktür.

ABSTRACT

The current government in the Republican period is the CHP with a single party administration; It considers village and town as separate essential issues due to internal and external developments. To reveal this dilemma, the boundaries considered "village" and "town" are defined. Also, the concepts of 'rural,' 'center,' 'local' or 'local' used throughout the discussion are questioned, and in the transfer here, 'Kocaeli' is taken as reference. The main factor that serves to differentiate the village and town space; Different laws have been applied in the two places' administration. Therefore, the town and village studies conducted by the provincial administrative organization and local administrations differ. In the light of all this information, the institutions that public buildings of the town centers related from the project design to the constructions phase are determined. On the other hand, when discussing provincial organizations' construction services and local administrations during the Single Party period, in an another study, it is necessary to mention the CHP Request System, an application-specific to this period. This system's contribution to the services expected from the administrators of the whole province, including village and subdistrict centers, and the activities of local administrations and provincial organizations regarding the town is excellent.

Atf/Citation: Erol, Ö. S. (2022). Taşra Örgütü ve Mahalli İdarelerin İnşaa Hizmetleri; Tek Partili Dönemde Kentte Yürütülen Uygulamalarda Kocaeli Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 1(229-238).

Sorumlu yazar/Corresponding author: Özden Senem EROL, ozdenbinici@gmail.com

¹ Bu yazı, 'Tek Partili Dönemin Politikalarında Köy-Kent Ayrımı: Uygulamalarıyla Kocaeli'de Mekânın Örgütlenmesi' adlı doktora tezinden (Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli, 2019) üretilmiştir.

1. Giriş

Cumhuriyet'in kuruluş aşamasında köylü nüfusun ağırlıkta olduğu demografik bir yapı hakimdir. Toplumsal kesimlerin bütününe kapsayan ortak refahın yaratılması hususunda devletin çözmesi gereken iki büyük problem vardır. Birincisi; sanayileşme sonrası olası sınıf çatışmalarının nasıl önleneceği, ikincisi şehir ve köy kutuplaşmasına yönelik uygulanacak politikalarla ilgilidir. Cumhuriyet dönemindeki mevcut hükümet, tek parti yönetimiyle CHP²; politikalarını iç ve dış gelişmelerden ötürü köy ve kenti birbirinden ayrı önemli meseleler olarak ele almaktadır.³

2. Materyal ve Yöntem

Çalışmanın başlığını oluşturan köy kent ayrımını ortaya koymak için öncelikle 'köy' ve 'kent' olarak ele alınan sınırları belirlemek gerekmektedir. 'Köy' olarak tanımlanan yer, hukuki olarak mahalli idare oluşu ve taşra idari örgütünde bulunmayışı nedeniyle kendi alanını tanımlayabilmektedir. Fakat 'kent' dahilinde il, ilçe ve bucak idari örgütünden hangilerinin incelenmesi gerektiği tartışmaya açık bir durum olup, netleşmeye ihtiyacı vardır.⁴ Merkezîyetçi yönetimin etkisiyle merkezi taşra örgüt idarîsi olan yerler; yatırımların gidebildiği ve kentleşme yaşanmasa da 'kentleşmenin mümkün olduğu yerler' olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla başlangıçta bir idari örgütlenmenin olması neticesinde kamusal idarî yapıların somut varlığı ve hizmetlerin götürülebilmesi noktasında o yer, 'köy' olmaktan ayrılabilir. Diğer yandan 'kent' sınıfına alınan yerler; mahalli idare olarak 'belediyelerin kurulabilirdiği yerler' olarak sınırlandırılabilir. Çünkü 1930 Belediye Kanunu'na göre il ve ilçe merkezlerinde ve nüfusu 2 bini aşan yerlerde belediye kurulması zorunlu kılınmıştır (Tablo 1).⁵ Bu yerlerde belediyelerin kurulabilmesi belirli bir toplanma sağlayan ve diğerlerine göre 'kentleşmeye açık olan yerler' olarak tarif edilebilmekle birlikte, dönemin etkin mahalli idaresine hak kazanması, bütçesi yettiği kadarıyla belirli olanaklara sahip olması anlamına gelmektedir.

İlçeler District	1940 - 1950									Yüzölçülmü ² Km ² Superficie	1950 Nüfus yoğunluğu Densité
	Şehirde - Villes			Bucak ve köylerde Communes et villages			Toplam - Total				
	1940	1945	1950	1940	1945	1950	1940	1945	1950		
Kocaeli											
İzmit.....	29 120	28 352	36 037	50 673	55 212	62 470	79 793	83 564	98 507	I 314	75
Adapazarı.....	25 793	29 386	35 581	74 117	55 387	62 412	99 910	84 773	97 993	791	124
Akyazı.....	-	2 797	3 469	-	30 219	36 061	-	33 016	39 530	-	558
Gebze.....	3 417	4 238	5 066	21 140	20 943	22 328	24 557	25 181	27 394	I 036	26
Geyve.....	2 130	2 413	2 278	37 015	38 699	41 831	39 145	41 112	44 109	I 195	37
Gölcük.....	5 115	8 834	4 153	11 007	10 766	18 455	12 122	19 600	22 608	160	141
Hendek.....	4 925	5 688	6 644	20 184	22 566	26 369	25 109	28 254	33 013	-	478
Kandıra.....	3 913	6 238	3 971	46 653	48 814	53 451	50 566	55 052	57 422	I 514	38
Karamürsel.....	2 511	2 762	3 176	17 463	19 044	21 197	19 974	21 806	24 373	-	478
Karasu.....	2 406	2 906	3 398	17 948	20 794	26 297	20 354	23 700	29 695	912	33
Toplam - Total	79 330	93 614	103 773	296 200	322 444	370 871	375 530	416 058	474 644	8 436	56

Tablo 1. 1940- 1950 yılları arasında Kocaeli'ye bağlı ilçeler ve nüfusları (Umumî Nüfus Sayımı, 1950)

² 1930 yılında olan son muhalefet parti girişimi 'tek parti dönemi' için başlangıç sayılsa da kent ve inşaa işleriyle ilgili yapılan yasalar, verilen kararlar 1923 yılı itibariyle dönemin karakterini yansıtmaktadır. Bu nedenle çalışılan konu dahilinde önemli dönüm noktaları sayılan kararlar için 1930 yılı öncesine de bakılmakta, yapılan tartışma çok partili döneme geçiş yılı olan 1945 sonuyla birlikte sonlanmaktadır. Bu döneme ait genel bir bakış için bkz: (Erol, 2019).

³ Köy kent ayrımının öncelikle kendi iç yapısından kaynaklanan bir durum olduğu, diğer bir deyişle Boran'dan anlaşıldığı gibi üretim biçiminden ileri geldiği görülmektedir. Zirai üretim ile ticaret ve sanayi arasındaki fark, köy kent arasındaki yaşayış biçimini değiştirmiştir. Bu dönemin en önemli özelliği, toprak etmeninin diğer üretim etmenlerine oranla daha fazla olmasıdır ((Boran, 1940a: 146-149), (Boran, 1940b: 183-190)). Hasan Güler'in yaptığı analizler neticesinde bunun karşısında sınırlı bir işçi sınıfıyla birlikte esnaf ve zanaatkarlık eksenli bir kent çalışma hayatı yaşandığı görülmektedir (Güler, 2011: 63-87). Yaşanan dış gelişmeler de köy ve kenti ayrı çalışmayı tetiklemiştir. Avrupa'da sanayileşme sonrası yaşanan köy kent karşıtlığının farkına varılıp, köyler boşalmadan ve kentlere yığılma olmadan bir an önce köy yapılandırılmak istenmektedir ((Boran, 1940a: 146-149), (Boran, 1940b: 183-190)). Afet İnan'a göre Avrupa'da yaşanan köycü akımdan etkilenilmiş olsa bile Türkiye'de köycülük, kentleşmeyi önlemekten çok göçmenleri yerleştirmek için başlamıştır (İnan, 1978). Fakat ardından Dünya'da ve Türkiye'de baş gösteren gelişmeler köyün ve köylünün desteklenmesini gerektirmiş ve çeşitli düşünceleri geliştirmiştir.

⁴ Taşra idari örgütünün anlaşılabilmesi için öncelikle 1929 yılı 1426 sayılı İl İdaresi Kanunu'na bakmak gerekmektedir. Kanunun tam metnine 'tmm.gov.tr. adresinin kanunlar ve kararlar erişim ekranından ulaşılabilir.

⁵ 1930 yılı 1580 sayılı 'Belediye Kanunu'nun tam metnine 'tmm.gov.tr. adresinin kanunlar ve kararlar erişim ekranından ulaşılabilir.

Bu Kanun'da '2 bini aşan yerlerde belediye kurulması' şartı bucak ve beldeler için konmuştur. Bucaklarda şartlı olarak belediye kurulması durumu, yeterli kalkınma koşullarını sağlayamadığını göstererek bucakları il ve ilçe merkezlerinden ayırmaktadır. Öte yandan köyle kent arasında gidip gelen bucakların ilçe statüsüne erişmeye çalıştığı, idari örgütlenme olarak hukuki zorunluluğu olsa da yeterli teşkilatlanmayı ve hizmeti sağlayamadığı gerekçeleriyle her daim kaldırılma riski olduğu gözlenmektedir. (Erol, 2019: 24).

Ayrıca Şekil 1'de görüldüğü gibi resmi nüfus sayımlarında bucak ve köylerin birlikte ele alınması, bucakların köylerle eşdeğer görüldüğünü ispatlar gibidir. Nüfus sayımlarına göre (Umumî Nüfus Sayımı, 1950) ilçelere bağlı köy adedi sayılırken, bucak merkezinin köylerle birlikte (communes et villages) 'şehir'den (villes) ayrı sayıldığı görülmektedir. Kaldı ki yapılan politikalarından en belirgin ayrışmayı yaşayan eğitim meselesinde ilkokulların adedi sayılırken; ilçelerde bulunanlar şehir okulları, bucak ve köydekiler köy okulu olarak sayılmaktadır (Erol, 2019: 141). Sonuç olarak her ne kadar yönetsel koşulları farklı olsa da fiziki imkanlar ve hatta başka bir çalışma konusu dahilinde incelenebilecek olan sosyoekonomik ilişkiler bağlamında görece köylere benzer yapıya sahip bucaklar; 'merkezi idarenin köylere en yakın adımı' şeklinde tanımlanarak bu çalışma kapsamında köylerle birlikte 'kır', 'kırsal' alan olarak genellenebilir.⁶

Bu dönemde kurulan sanayi kuruluşlarının götürüldüğü yeri kalkındırdığı, hatta zamanla bucakken ilçe statüsüne ya da köyken Halkevine kavuşturduğu istisnai örnekler tespit edilmektedir. (Erol, 2019: 221-225). Kurulan yerleşkelerin etrafında kentleşmenin tanımlandığı, geliştiği ve bağlı olduğu idari teşkilatlanmanın kademe atladığını söylemek mümkündür. Tüm bu tespitlerin sonucunda kent mekânı olarak; il merkezleri ve ilçe merkezleri ile belediye örgütlü diğer yerleşmeler (beldeler); kır mekânı olarak; bucak ve köyler ele alınmaktadır.

Yapılan tartışma boyunca araştırılan 'taşra'; başkent ya da anakentler dışındaki kentleri, 'mahalli' veya 'yerel' terimleri; bölgelere ait değişiklik gösterebilen yöresel durumları ifade etmektedir. Yeni kurulan ulus-devlete ait kurgulanan politikaların ortaya çıktığı, denendiği ve birçoğunun uygulanmaya çalışıldığı başkent Ankara, "merkez" olarak nitelendirilmektedir. Bu aktarımda taşra olarak 'Kocaeli' referans alınmaktadır. Fakat burada herhangi bir taşra kenti içerisinde de 'merkez' ve 'taşra' durumu olduğu görülmektedir. İlçeler arasında görülen bu ayırımı Özçağlar, merkez ilçeyi 'bir ilin idari sınırları dahilinde, il merkezi durumundaki kentsel yerleşmenin içinde yer aldığı ilçe alanı' olarak tanımlamıştır (Özçağlar, 2005: 1-25). 'Taşra ilçeleri'ni ise 'merkez ilçe dışındaki ilçeler' olarak nitelendirerek kavramsal bakımdan netlik sağlamıştır. Kocaeli özelinde bakılacak olursa İzmit 'merkez ilçe', diğerleri 'taşra ilçeler'dir. İdarî teşkilatlanma olarak diğerlerinden ayrılmasının yanında mimari olarak il idaresine ait kamu yapıları ve diğer kent yatırımlarında önceliği almasıyla, merkez ilçe ilk bakışta göze çarpmaktadır. Öte yandan 'ilçe' ve ona bağlı olan 'bucak' arasında da 'merkez' ve 'taşra' ilişkisi söz konusu olabilmektedir. Bu durum 'taşranın taşrasının taşrası' olarak tabir edilebilir.

3. Bulgular

Köy ve kent mekânının farklılaşmasına hizmet eden başlıca etmen; iki yerin idaresinde farklı kanunların uygulanmış olmasıdır. Bu nedenle öncelikle köylerde uygulanan Köy Kanunu, belediye sınırlarında uygulanan Belediyeler Kanunu ve il sınırları genelinde uygulanan İl Özel İdareler Kanunu'yla tüm bu ayrımları kanuni yolla belirleyen yönetim şekillerine değinilmelidir. Dolayısıyla taşra idarî örgütünün ve mahalli idarelerin yürüttüğü kent ve köy çalışmaları ayrılmaktadır.

3.1. Taşra İdarî Örgütü ve Taşra Teşkilâtlanması

Kamu hizmetleri merkezden yönetim ve yerinden yönetim şeklinde iki ayrı yöntemle teşkilâtlandırılmaktadır. Türkiye, merkezi yönetimin esas alındığı ve merkezi yönetimin taşradaki uzantısı konumunda yerel yönetimlerin olduğu Fransız sistemini kullanmaktadır (Merkezi Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi Yönetim Kurulu Raporu, 1966).

⁶ Çalışmanın inşa işleri kapsamında inceleniyor olması sebebiyle dönemin incelenen Kocaeli koşulları dahilinde var olan yapı çevre ve mimari planlamalar göz önüne alınarak böyle bir genelleme uygun görülmüştür. Fakat kırsal alan ve kentsel alan içinde bucakların nerede konumlanacağı ile ilgili kapsamlı tartışmalar mevcuttur. Örneğin bkzn; (Özçağlar, 2014).

1929 yılı Vilâyet İl İdaresi Kanunu'na göre taşra teşkilatlanması il, ilçe ve bucaklarda kurulmuştur. Bucak teşkilatı dahilinde köy idareleri ise Köy Kanunu hükümlerine göre bucak müdürünün gözetim ve denetimi altındadır.⁷

Tablo 2'de görüldüğü gibi il, ilçe ve bucak olarak ayrılan idarî yerlerin vali, kaymakam ve bucak müdürü olan idarî yöneticilerinin altında; çeşitli müdürlüklerden oluşan bir teşkilatlanma mevcuttur. Taşra teşkilatlanmasına alternatif olarak inşa işlerini idarî özerkliği olan mahalli idareler yürütmektedir.

Tablo 2. Taşra idarî örgütü ve taşra teşkilâtı (Erol, 2019: 23)

Taşra İdarî Örgütü			Taşra Kurumları			
İl (Vali)	İlçe (Kaymakam)	Bucak (Nahiye müdürü)	Merkeze bağlı taşra müdürlükleri	İdarî özerkliği olan mahalli idareler		
			Bayındırlık müdürlüğü	Diğerleri	İl özel idaresi	Belediye Köy

İl idaresi sistemini genel hatlarıyla anlatan 1924 Anayasası ve İl İdaresi Kanunları (1929 ve 1949) taşra birimlerinin ayrıntısına girmemiştir. Taşra teşkilâtı birimlerinin kuruluşu genellikle bakanlıkların teşkilât ve görev kanunlarına dayanmaktadır (Merkezi Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi Yönetim Kurulu Raporu, 1966). Çeşitli tarihlerde çıkan veya değişikliğe uğrayan kanunlarda her biri başka şekilde düzenlendiği için birbirleri ile ilişkileri düşünülmemiş, bu nedenle karmaşık bir taşra teşkilâtı ortaya çıkmıştır.

3.2. Devlet Tarafından Yürütülen İnşa İşleri ve Bayındırlık Bakanlığı

Taşra teşkilâtında inşa işlerinin neredeyse tamamıyla alâkalı olan Bayındırlık Müdürlüğü, merkezdeki Bayındırlık Bakanlığına bağlıdır.

Bayındırlık hizmetleri ile görevli 'Şose, Köprüler ve Bina İşleri Reisliği' içinde yer alan bina işleri 'Binalar Fen Heyeti' ile yürütülmekteyken,⁸ 1935 yılında 2799 sayılı kanun ile genişletilmiş, şose ve köprülerden ayrı olarak 'Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'⁹ kurulmuştur. Ayrıca vilâyetlerdeki 'Nafia Başmühendisliği' bu Kanun'la 'Nafia Müdürlükleri' olmuş, teşkilâtın illerdeki yapılanması ve görevleri açıklanmıştır.¹⁰

1939 yılı 3611 sayılı yeni teşkilât ve görev kanunu kapsamında, merkez teşkilâtında oluşturulan 'Yapı ve İmar İşleri Reisliği' ile Bakanlığın bina işleriyle ilgili tekelliği sağlanmıştır.¹¹ Fakat uygulamada Zeki Sayar'ın tespitlerine göre kadro yetersizliği ve imar kalkınmasına gerekli önemin verilmemesi nedeniyle, Nafia Vekilliği mimarî işleri tek elden idare edebilen etkin bir yapı teşkilâtı kuramamıştır. Hatta merkezde oluşturması istenen mimarî kadroyu dahi teşkil edememiştir. Neticede bu süreçte kapatılan devletin diğer mimarî büroları, özel kanunlar ile yeniden kurulmaya başlamıştır. Maarif Vekilliğinde, Posta Telgraf Müdürlüğünde, Devlet Deniz Yolları Umum Müdürlüğünde kurulan mimarî bürolar buna örnektir (Sayar, 1941/42: 239-240).

Diğer taraftan 1934 yılından itibaren Gümrük ve Tekel Bakanlığının, Milli Eğitim Bakanlığının, il özel idarelerin, Maliye Bakanlığının, Adalet ve Emniyet Teşkilâtlarının, Sağlık Bakanlığının, Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğünün, Ulaştırma Bakanlığının ve Tarım Bakanlığının çeşitli illerde Nafia Vekâletine yapım ve

⁷ 1929 yılı 1426 sayılı 'İl İdaresi Kanunu'nun tam metnine 'tbmm.gov.tr.' adresinin kanunlar ve kararlar erişim ekranından ulaşılabilir.

⁸ 1934 yılı 2443 sayılı 'Nafia Vekâletinin Teşkilât ve Vazifelerine Dair Kanun'un tam metnine 'tbmm.gov.tr.' adresinin kanunlar ve kararlar erişim ekranından ulaşılabilir.

⁹ Yapı İşleri Genel Müdürlüğü; devlet daire ve işletmeleri ile il özel idarelerine ait binaların inşa ve tamirlerinin proje ve keşiflerini gerçekleştirmektedir. Bu kurumlar inşaatlarını kendi bünyelerinde teşkil ettikleri fen heyetleri ve inşaat müdürlükleri aracılığıyla Bakanlığa yaptırmaktadır. Ayrıca Yüksek Fen Kurulu'nun görüşü alınarak bina teknik şartnameleri ve kent talimatnameleri hazırlamak bu müdürlüğün görevidir. Bayındırlık Bakanlığı çalışma alanı dışında kalan kuruluşlar; Milli Savunma Bakanlığı, Devlet Demiryolları ve Limanları İşletmesi Genel Müdürlüğü, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve bunlara ait yapı işleridir (1935 yılı 2799 sayılı Kanun, tbmm.gov.tr.).

¹⁰ 1935 yılı 2799 sayılı 'Nafia Bakanlığının Teşkilât ve Vazifelerine Dair Ek Kanun'un tam metnine 'tbmm.gov.tr.' adresinin kanunlar ve kararlar erişim ekranından ulaşılabilir.

¹¹ 1939 yılı 3611 sayılı 'Nafia Vekâleti Teşkilat ve Vazifelerine Dair Kanun'un tam metnine 'tbmm.gov.tr.' adresinin kanunlar ve kararlar erişim ekranından ulaşılabilir.

onarım yaptırdığı işler mevcuttur (Bayındırlık Dergisi, 1946: 135). Kamusal yapıların yıllara göre değişen projelendirme ve onay işlerinin bakanlıklar arasında yıllara göre görev dağılımı Tablo 3’de gösterilmektedir.

Tablo 3. Erken Cumhuriyet Dönemi’nde kamusal yapıların merkezde (bakanlıklarda) projelendirme ve onay işleri (Erol, 2019: 27)

	Bayındırlık Bakanlığı	Diğer Bakanlıklar
1934 yılına kadar	Cumhuriyet’in ilk yıllarında bazı demiryolları hatlarının yapımı ağırlıkta olup ihtiyaç halinde Bakanlığın hizmet dışı alanlara el attığı görülmektedir. Bakanlığın başlıca görevleri; demiryolları, su işleri, yollar ve köprüler gibi altyapı yatırımlarıdır.	Hükümet binaları, okullar, hastaneler gibi binaların projelendirilmesi, kontrolü ve onaylanması, 1934 yılında çıkarılan 2443 sayılı Nafia Vekâleti Teşkilatı Kanununa kadar ilgili bakanlıklarca yapılmaktadır.
1934 yılı ve sonrası	1934 yılı itibarıyla bakanlık bina işlerine ve imar planlarını da yapmaya başlamıştır.	1934 yılında çıkarılan teşkilat kanunundan sonra bina işlerinin yapımı, projesi ve onaylanması Bayındırlık Bakanlığı tarafından yapılmaya başlanmıştır. Diğer bakanlıklar proje konusunda destek vermeye devam etmiştir.
1939 yılı ve sonrası	1939 yılı 3611 sayılı yeni teşkilat ve görev kanunu kapsamında, Bakanlığın tüm yapım işleriyle ilgili tekelliği sağlanmıştır, proje onay ve kontrol onarım gibi işlerin tamamı Bakanlığa verilmiştir.	1939 yılı Bayındırlık Bakanlığının yeni teşkilat kanunu ile bu bakanlıkların mimari büroları kapatılmış ve projelendirme görevlerine son verilmiştir. Fakat kısa bir süre sonra Bayındırlık Bakanlığıyla birlikte mimari büroları olan bakanlıklar ilgili binalarını projelendirme işlerine tekrar başlamıştır.

Zeki Sayar, Nafia Vekâletinin merkez yapı işleri bürosuna ait kadronun Maarif Vekilliği veya İnhisarlar Umum Müdürlüğü mimarî teşkilâtından dahi ufak olduğunu söylemektedir. Bu durumda nafia teşkilâtı, sadece formalite icabı gelen işleri tasdik etmekten ve bazı projeleri kendi elemanlarına yaptırmaktan öteye gidememiştir (Sayar, 1944: 162). Arkitekt Dergisi’nin bu yıllardaki sayılarına bakıldığında; sıklıkla resmi bürolardan çıkan fabrikasyon tipi üretilere karşı çıkılmakta, mali ve mimari kaygıdan dolayı piyasa mimarlarını en azından prestij getirecek kamu projelerine dahil etmek için yarışmalar açılması istenmektedir. Devlet genel nitelikteki kamusal ihtiyaçları karşılamasının yanında, belirli yerel hizmetlerden bir kısmını yerinden yürütülmek üzere merkezi idare dışında mahalli örgütlere devretmektedir (Tablo 2). Bu nedenle mahalli idarelerin özellikleri ve yapılaşmayla ilgili görev dağılımı ortaya konmaktadır.

3.3. Mahalli İdareler

Tüzel kişiliği olan mahalli idareler idarî ve malî alanlarda sahip oldukları karar ve hareket özerkliği, merkezi idarenin vesayet denetimi çerçevesindedir (Özçağlar, 2005: 1-25). Üzerlerindeki görevler ancak merkezin malî ve teknik yardımları ile yerine getirilebilmektedir. Dolayısıyla yerel yönetimlerin kanunlarla belirtildiği şekilde malî ve idarî yönden özerk çalışması mümkün olmamaktadır (Gözübüyük, 1967). Hatta Kocaeli’de görüldüğü üzere uygulama esnasında yasada görünenden daha ağır bir kontrol mekanizması ve merkeziyetçilik vardır ki Tek Parti Dönemi’nde belediye başkanı, vali ve parti başkanı aynı kişidir (Tablo 4).

Kamu idareleri hep birlikte şehrin her yerini kalkındırmayı amaçlasa da Hasan Refik Ertuğ’a göre merkez idarenin isteğine göre bölünen taşra idaresi ve mahalli idare tipleri aralarında sıkı bir işbirliği sağlayan hükümler mevcut değildir (Ertuğ, 1949: 1-2). Dolayısıyla mahalli idareler ile (belediye, il özel idaresi, köy) taşra idarî bölünmesi (il, ilçe, bucak) arasında doğal ve yapısal ilişkiler kurulmadığı anlaşılmaktadır. İller; tüzel kişiliğiyle bütün olarak bir mahalli idare teşkil ederken, diğer taraftan devletin merkezi teşkilâtının taşradaki en büyük birimi olarak bulunmaktadır. İlçeler ve bucaklar tüzel kişiliğe sahip olmadıkları halde idarî bölünmede ikinci ve üçüncü kademedir. Köy ise merkezi teşkilâtlanmaması olmayan fakat tüzel kişiliği olan bir mahalli idare birimidir. Mahalli idarelere verilen görevlerdeki dengesizlik, toplum ihtiyaçlarında meydana

gelen hızlı değişim ve teknik hizmetlerin merkezden yönetilerek daha verimli ilerlemesi gibi durumlar belirince, zamanla bazı hizmetler merkezi teşkilat tarafından yürütülmeye başlamıştır. Şeref Gözübüyük'e göre il özel idaresinin verdiği hizmetler, merkezi devlet teşkilâtının ildeki makamlarının yürüttüğü hizmetler ve belediyenin görmekte olduğu hizmetler birbirine karışabilmektedir (Gözübüyük, 1967). Örneğin bir bucak sınırı dahilinde; köy mahalli idareler, belediyelerin hizmet verdiği kentsel alanlar ve bu alanlarla iç içe giren il özel idaresinin veya yetkili devlet kuruluşlarının yönetim ve denetimindeki araziler bulunabilmektedir (Özçağlar, 2014).

Tablo 4. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde mahalli idarelerin görev alanları ve tanımları (Erol, 2019: 29)

İl özel idareleri	Belediyeler	Köyler
Temeli Tanzimat'tan sonra atılmış ve batı ülkeleri örnek alınmıştır. Özel idareler 1913 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu ile kurulmuştur. Cumhuriyet sonrasında Kanun, 1929 tarih ve 1426 sayılı Vilayet İdaresi Kanunu'nun kabulüne kadar yürürlükte kalmıştır.	Temeli Tanzimat'tan sonra atılmış ve batı ülkeleri örnek alınmıştır. 1930 yılı Belediye Kanunu itibariyle planlı belediyecilik dönemine başlanmıştır.	Köy ve mahalleler eski bir geleneğin devamıdır. Köye ait hükümler ilk defa Tanzimat'tan sonra 1864 yılında çıkarılan Vilayet Nizamnamesi'nde yer almıştır. 1924 yılı Köy Kanunu ile köye tüzel kişilik verilmiş ve millet hakimiyeti öncülünmüştür.
Mahalli İdarelerin en büyük bölümünü teşkil eden il özel idareleri, "mahalli idarelerin üstünde bir mahalli idare" olarak görülmektedir. İlgili kanunlarla verilen görevlerin sonucunda mahalli idare ve merkezi idare arasında aracı bir kurum görevi yapmaktadır.	Mahalli idareler arasında en geniş görev alanına sahiptir.	En az görev alanına sahiptir.
İl özel idaresinin görev alanı genel olarak il sınırlarını kapsar. Ancak bazı konulardaki görev ve sorumluluklar o ildeki belediyelerin sınırları dışında geçerlidir.	Belediye Kanunu'na göre nüfusu 2 binden fazla olan yerler ile nüfusuna bakılmaksızın il ve ilçe merkezlerinde belediyeler kurulmaya başlamıştır.	Nüfusu iki binden aşağı yurtlara (köy) ve nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir) denir. Nüfusu iki binden aşağı olsa dahi belediye teşkilatı mevcut olan bucak, ilçe ve il merkezleri kasaba olarak sayılır ve Belediye Kanununa tabidir.
İl özel idarelerin görevleri Anayasa'da geniş tutulsa da yıllar içinde hizmetleri idari ve teknik güçsüzlüğü nedeniyle merkezi idareye geçmektedir.	Kanun belediyelerin çok sayıda görevlerinin bir kısmını zorunlu, diğerlerini isteğe bağlı olarak düzenlemiş ve gerçekleştirmeleri sırasında belediyelerin gelirlerini ölçü almıştır.	Köyün zorunlu ve isteğe bağlı işleri olup imcece usulü yürütülmektedir. Birçoğunu genel idare zamanla üzerine almıştır.
Görev kapsamı dahilinde bütçelerine göre en çok okullara harcama yapılmaktadır. Eğitim konusunda ilkokula il özel idareleri, orta ve yüksekokullara merkez bakmaktadır. Bunun dışında; vilayet fidanlılığı, il yolları, bataklık kurutma gibi işlere ağırlık vermektedir.	Başlıca işleri temizlik, imar planı, mezbaha, elektrik, su ve itfaiye işleridir.	Köylerde okul, yol, su ve barınma öncelikli işlerdir. Yapım işlerinde malzeme temininin zorluğu, ustaların yetersizliği veya köylere ulaşamaması, Köy Enstitüsü ekiplerinin her köye yetememesi gibi büyük sorunlar vardır.
Kredi yardımıyla belediyelerden sonra gelmektedir.	Krediler en çok belediyelere verilmiştir.	En az köylere kredi verilmiştir.

Dolayısıyla bayındırlık işlerinin tümüne yol göstericilik, danışmanlık, ekonomi ve belirli bir standart izlenmesi bakımından merkezi idarenin talimatları izlenmekte, beklentiler artmakta ve süreçler gecikmektedir. Bu sırada en ücra köşede kalan fakat ülkenin çoğunu oluşturan köy biriminin merkezi idareyle ilişkilerinin güçlendirilmesi, teknik personelin ve maddi kaynağın köye akıtılması mümkün olamamaktadır. Köyü kendi kaderine terk ederek, köylüden kanunlarda geçen görevleri tek başına yerine getirmesini beklemek mucize olmaktadır.

3.4. Taşra Örgütünün ve Mahalli İdarelerin Kent Hizmetlerinde Kocaeli Örneği

Herhangi bir taşra kentinin idarî ve inşa organizasyonundaki işleyişinin anlaşılması ve yapılan uygulamaların ortaya konması adına Kocaeli ili ele alınmaktadır. Merkez ilçe İzmit başta olmak üzere Kocaeli'nin ilçelerinde bulunan belediyelerin yaptığı işler kent içi düzenlemeler olarak incelenmektedir. Taşra örgütü ve İl Özel İdaresi dahilinde yapılan kent işleri, il özel idaresinin ilgili taşra birimlerine yaptığı bütçe dağılımı ve çıkarılan ihalelerle anlaşılmaktadır. Tüm bu bilgiler ışığında kamusal yapıların, projelendirmesinden uygulama safhasına kadar ilişkili olduğu kurumlar tespit edilmektedir (Tablo 5).

Tablo 5. Taşra teşkilatlanmasında bina türlerine göre yapılan görev dağılımı (Erol, 2019: 55)

Yapı Türü	İşin Taşradaki Sahibi ve Yapımını İhale eden	Bütçenin Tamamı veya Bütçe Yardımı	Projelendiren	Onaylayan	Kontrol Eden
Stadyum, Yüzme Havuzları, Spor Salonları	Beden Terbiyesi Kocaeli Bölge Başkanlığı	İl Bütçesine Beden Terbiyesi Kocaeli Bölge Başkanlığı Yardımı	CHP'ye ait Türk Spor Kurumu ve sonrasında Başkanlığına ait Mimari Büro	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
Hükümet Konağı	İl Özel İdaresi Nafia Müdürlüğü	İl Bütçesi	Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
Ana Yollar ve Büyük Su İşleri gibi Büyük Alt Yapı İşleri	Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
Demiryolları	Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
İl Yolları ve Küçük Bataklık Kurutma gibi Küçük Altyapı İşleri	İl Özel İdaresi	İl Bütçesi	Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
Cadde Yolları, Kaldırım, Mezbaha, Çeşme, Belediye Binası gibi belediye görevleri	Belediye	Belediye Bütçesi	Belediye	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
PTT Binası	PTT Müdürlüğü	İl Bütçesine Genel Müdürlük Yardımı	PTT veya Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
Askeri Binalar	Askeriye	Askeriye	Askeriye	Askeriye	Askeriye

İstisnai durumlar olabilmekle birlikte genel olarak Tablo 4 ve 5'deki gibi bir teşkilatlanma mevcuttur. İşlerin dağılımında bütçe durumuna göre karışıklıklar ve değişiklikler yaşandığı anlaşılmaktadır. Anlatılanları fiili olarak örneklemek, karmaşık olan görev ağını anlamayı kolaylaştıracaktır;

İzmit Memleket Hastanesi inşası İl Özel İdaresi tarafından ihaleye konmuş (Türkyolu Gazetesi, 4 Eylül 1945, s.3.), Sağlık Bakanlığı bütçeye yardım etmiş ve projesini göndermiş (Türkyolu Gazetesi, 5 Nisan 1940, s.1-2.), ildeki Nafia Müdürlüğü inşa kontrolünü yapmış, Nafia Vekâletinden kontrol için fen memurları göndermiştir. İl bütçesiyle yapılması mümkün olmasa da Vekaletten gelen ek bütçe ilin sağlık işleri bütçesine eklenmiş ve dolayısıyla İl Özel İdaresi işin ildeki sahibi yani sorumlusu olmuş ve işi müteahhit firmaya ihale etmiştir. Dolayısıyla ihale örneklerine kanunlarda mahalli idarelere ve bakanlıklara verilen görevlere bakılarak yapılan tespitlere göre;

Tablo 5. Taşra teşkilatlanmasında bina türlerine göre yapılan görev dağılımı (Devamı) (Erol, 2019: 55).

Yapı Türü	İşin Taşradaki Sahibi ve Yapımını İhale eden	Bütçenin Tamamı veya Bütçe Yardımı	Projelendiren	Onaylayan	Kontrol Eden
İlkokul	İl Özel İdaresi	İl Bütçesi	Maarif veya Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
Ortaokul, Lise	Nafia Müdürlüğü	İl Bütçesine Vekâlet Yardımı	Maarif veya Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
Meslek Lisesi	Nafia Müdürlüğü veya Maarif Müdürlüğü	İl Bütçesine Vekâlet Yardımı	Maarif veya Nafia Vekâleti	Maarif veya Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
Hastane	İl Özel İdaresi	İl Bütçesine Vekâlet Yardımı	Sağlık veya Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
Vilayet Fidanlığı veya Aygır Deposu	İl Özel İdaresi	İl Bütçesi	Ziraat veya Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
Tohum Islah İstasyonu, Meyve Islah İstasyonu, Silo	Nafia Müdürlüğü	Ziraat Vekâleti	Ziraat veya Nafia Vekâleti	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
Su ve Elektrik İşleri	Belediye	Belediye Bütçesine Belediyeler Bankası (İller Bankası) yardımı	Belediyeler İmar Heyeti	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
İmar Planları	Belediye	Belediye Bütçesine Belediyeler Bankası (İller Bankası) yardımı	Belediyeler İmar Heyeti ve Yapı İşleri Genel Müdürlüğü	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü
Halkevleri, Parti Binaları	CHP İl Başkanlığı veya İlçe Başkanlığı veya Genel Sekreterliği	İl Bütçesine Parti Genel Sekreterliği Yardımı	Parti Genel Sekreterliği	Nafia Vekâleti	Nafia Müdürlüğü

Bir ilde sahibinin taşra müdürlükleri ve il özel idaresinin olduğu inşa işlerini; yerinde nafia müdürlüğü kontrol etmekte, bütçesini valilik vermektedir. Bütçeye ve kontrol durumuna göre değişen gerekçelerle ihaleler, işin ildeki sahibi sıfatıyla il özel idaresi tarafından,¹² nafia müdürlüğünden veya ilgili müdürlüklerden çıkmaktadır. Müdürlüklerin çıkardıkları işler il özel idaresinin bütçesiyle yapılmakla birlikte ayrıca bakanlıklardan kontrol personeli, bütçe ve proje gibi takviyeler alınabilmektedir. Tablo 4 ve 5'te bütçe yardımı aldığı gözükten yapı birimlerinin inşa edilebilmesi il bütçesiyle mümkün olmamakta ve doğrudan o işe özel büyük bir vekâlet yardımı olmadan başlanamamaktadır. Tablo 4 ve 5'te il bütçesi yazan işler genellikle ilin kendi bütçesiyle idare edilebilmekle birlikte bazı durumlarda vekâlet takviyeleri de alabilmektedir.

Sonuçta il özel idaresinin bütçesi ilin bütçesi olup kurum, taşra teşkilâtının yapacağı hizmetlerin bütçelendirilmesi ve uygulanmasını düzenleme mercisi gibi tanımlanabilmektedir. Yaptığı binaların uygulamasında proje ve kontrol desteğini çoğunlukla bayındırlık müdürlüğünden, proje desteğini ayrıca ilgili diğer müdürlüklerden sağlamakta, dolayısıyla mali gücü ve karar yetkisindeki bağımlılıkları bakanlıklarla

¹² İlin bütçesi ve taşra idari örgütünün yapım işleri il özel idareleri tarafından yönetildiği için ihalenin sahibi İl Özel İdaresi yerine Kocaeli Valiliği veya ilçe kaymakamlıkları olarak yazılabilmektedir.

birlikte hareket etmesini gerektirmektedir. Her ne kadar ilin en yetkilisi olarak il özel idareleri inşaat işlerini kontrol altında tutmaya çalışsa da yapım ve proje aşamasında en etkin olan Nafia Vekâleti taşrada gücünü belli etmektedir.

İhaleye başvuran kişi işle ilgili tüm bilgilere basın aracılığıyla, işlerin keşif, proje ve evraklarına genellikle nafia müdürlüğünden, ilgili müdürlüklerden veya valilikten ulaşabilmektedir.¹³ Fakat işi yapacak usta ve işçi eksikliğinden dolayı işi yüklenen firmalara köylülerden destek verilmektedir. Hatta özellikle büyük işleri özel sektör yokluğundan devlet hallettiği için devlet görevlileri tarafından işçiler ve malzemeler gibi tüm yapım süreci organize edilmektedir.¹⁴

4. Sonuç Yerine; Taşra Örgütünün ve Mahalli İdarelerin İnşa Çalışmalarında Köy- Kent Karşılaştırması

Kurumların yönettiği inşa hizmetleri ve yerel gazete haberlerinde ortaya çıkan inşa hikâyeleri değerlendirildiğinde; Anadolu kentlerinde kamu yapılarına ait mimari projelerin uzaktan çizilmesi ve kontrol edilmesiyle mimarların kentle ilişki kurmasında zorluklar yaşanmaktadır. Ayrıca binanın yapımında kontrol görevini üstlenen mimar ve mühendislerin taşrada eksik olması nedeniyle bazı problemler oluşmaktadır. Müteahhit bulunamadığı için işlerin yapımı gecikmekte, usta ve işçi eksikliğinden dolayı işi yüklenen firmalara köylüden destek verilmektedir. İnşaatı üstlenen firmaların kimlikleri tespit edilememekle birlikte büyük işlerde bankaların, mahalli idarelerin ve vekâletlerin birleşerek firmalar kurduğu, binaları inşa ettiği görülmektedir. Öte yandan işin müteahhidi devletin kendisi olabilmektedir. Özetle Tek Parti döneminin açıktan ve doğrudan benimsediği merkezi anlayış özellikle kentteki kamu binalarının yapım organizasyonu üzerinden, vekâletlerin başrolde olmasıyla kendini açıkça belli etmektedir. Yerelin eksik yanlarından ötürü görece zorunlu da olduğu gözlenen bu merkezilik inşa aşamalarındaki uzun bekleyişleri ve aksamaları beraberinde getirmektedir. Ayrıca yapıldığı yere ve döneme bağlı olarak uygulamadaki sonuçlarıyla yerel olgulara gebe kalınması; durumun kendisinden kaynaklı 'istemisiz' sistemin dışına taşmalara neden olabilmektedir.

Tek Parti döneminde taşra teşkilâtı ve mahalli idarelerin verdiği inşa hizmetini konuşurken bu döneme özgü bir uygulama olan CHP Dilek Sistemi'ne ayrıca değinmek gerekmektedir. Mahalli idarelerin ve taşra teşkilatlanmasının kentle ilgili faaliyetlerinin yanında kırsal alanlar da dahil olmak üzere bir ilin tamamında yaşayan halkın yöneticilerden beklediği hizmetlere bu sistemin katkısı büyüktür. Bunun yanında bu dönemin köydeki inşa örgütlenmesi başka bir tartışma konusu olup bu makalenin devamı niteliğinde ikinci bir çalışma olarak değerlendirilmelidir.

Sonuç yerine bir üst bakış olarak kent ve kıra özet bir ayrıştırma yapmak; meselenin karşılaştırmalı bir konu olduğunu gözler önüne serecektir.¹⁵ İl merkezleri ve ilçe merkezleri kapsamında ele alınan kent mekânında taşra idari örgütlenmesi varken, kır dahilinde incelenen bucak taşra idari örgütü her bucakta örgütlenememektedir. Köy olan yerlerde ise taşra teşkilatlanması yoktur.

Mahalli idareler olarak kentte; belediyeler ve il özel idarelerin inşa faaliyetleri görülmektedir. Fakat tanımlanan köy kurumu yetersiz kaldığı için il özel idaresi ve köy ortaklığıyla 'Köyler Birliği' ve 'Köy Büroları' kurulmaktadır.

Kentteki inşa işlerinde yapı çeşitliliği fazla olup, birçok yapı türüyle ilgili ihaleler görülmektedir. Bu işlerin sahibi olarak kentte; 'belediyeler' ve 'il özel idaresi' ile 'taşra müdürlüklerinin tamamı' etkindir. Merkezden gelen yardımlar dışında vilayetin bütçesinden en çok maarif işlerine para ayrılmakta, dolayısıyla il özel idaresi tarafından en çok okul yapılmaktadır. Köyde ise devletin doğrudan yönettiği işler olmakla birlikte, yapılan ihaleler 'göçmen evleri (numune köyler)' ve 'köy okulları' ihaleleridir. Bu işlerin sahibi olarak köyde 'İskân Müdürlüğü' ile 'il özel idaresi (Köyler Birliği)' kurumları etkindir.

Kentin tüm yapım işleri 'kurumlar yoluyla' yapılmaktadır. Fakat devletin 'doğrudan' üstlendiği, ya da 'ihale yoluyla' firmalara yaptırılan işlere usta ve işçi eksikliğinden dolayı yine 'köylüden' destek gelmektedir. Köyde ise köylünün bütçe, malzeme ve doğrudan işgücüne 'kendisinin yer aldığı işler' vardır.

¹³ Gazetenin ihale haberlerinin sonunda bu bilgilere ulaşılabilir.

¹⁴ Örneğin Kocaeli Halk Bankası'nın ortak olduğu Sapanca Gölü ve Civarı Bayındırlık ve Türk Anonim Şirketi; Kocaeli İl Özel İdaresi, Sapanca ve Adapazarı Belediyeleri, Nafia Vekâleti ve bankanın verdiği sermayelerle kurulmuştur (Türkyolu Gazetesi, 16 Kanunuevvel 1937, s.1-2).

¹⁵ Merkezle bağlı taşra teşkilâtı ve mahalli idarelerin yaptığı inşa çalışmalarında köyle ilgili ortaya konan kamusal hizmetlerin ve kurumsal kavramların tamamı için bkz: Erol, 2019: 57-69.

Kaynaklar

- Başarır, A. (1972). Mahalli İdareler Kuruluş, Organları ve Görevleri, *İçişleri Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı 1972 Yılı İl Mahalli İdareler Planlaması Semineri*. Ankara, Türkiye. 10-27 Temmuz 1972. *Bayındırlık Dergisi*. (1946). Cumhuriyet'in 23'üncü Yılında Yapı ve İmar İşleri, Ekim, 135-180.
- Belediyeler Dergisi. (1937). Mahalli İdareler, Belediyeler, Hususi İdareler, Köyler, 2(19), 21-49.
- Boran, B. S. (1940a). Köy Davası Şehirleşmek Davasıdır. *Siyasi İlimler Mecmuası*, 10(111), 146-149.
- Boran, B. S. (1940b). Köy Davası Şehirleşmek Davasıdır II. *Siyasi İlimler Mecmuası*, 10(112), 183-190.
- Çoker, Z. (1986). İller Bankası ve Mahalli İdareler. İstanbul: Kazancı Matbaacılık. Ankara.
- Erol, Ö. S. (2019). Tek Partili Dönemin Politikalarında Köy-Kent Ayrımı: Uygulamalarıyla Kocaeli'de Mekânın Örgütlenmesi. *Doktora Tezi. Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*. Kocaeli.
- Ertuğ, H. R. (1948). İl Özel İdarelerimizi de Unutmayalım. *İller ve Belediyeler Dergisi*, 37, 1-3.
- Ertuğ H.R. (1949). Mahalli İdare Rejimimizde de İnkılap Lazım. *İller ve Belediyeler Dergisi*, 40, 1-2.
- Gözübüyük, Ş. A. (1967). Türkiye'de Mahalli İdareler. *Ankara Üniversitesi Basımevi, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü*. Ankara.
- Güler, H. (2011). Türkiye'nin Erken Dönem Sanayileşme Serüveni. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 63-87.
- İnan, A. (1978). Cumhuriyetin 50. Yılı İçin Köylerimiz. *Türk Tarih Kurumu Basımevi*. Ankara.
- Merkezi Hükümet Teşkilâtı Kuruluş ve Görevleri. Merkezi Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi Yönetim Kurulu Raporu. (1966). *Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları*. Ankara.
- Mutlu Y.N. (2005). Bayındırlık Bakanlığı Tarihi. Genişletilmiş 2. Baskı. *Bayındırlık Bakanlığı*. Ankara.
- Neumark, F. (1936). Komün Bilgisinin Esas Meseleleri. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi İktisat ve İktisadiyat Enstitüsü Neşriyatı*. İstanbul.
- Özçağlar, A. (2005). Türkiye'de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-25.
- Özçağlar, H. (2014). Türkiye'de Bucak Yönetimi. *Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Reuter, E. (1941). Mahalli İdarelerin Mali Kaynakları ve Devletle Mali Münasebetleri. *Belediyeler Dergisi*, 7(73), 4-26.
- Sayar, Z. (1941/42). İmar Politikamızı Kuralım ve Teşkilatlandırılm. *Arkitekt*, 11-12(131-132), 239-240.
- Sayar, Z. (1944). Resimli Hadiseler. *Arkitekt*, 7-8 (151-152), 162.
- Yavuz, F. (1946). Köy İdarelerimizin Maliyesi. *Milli Eğitim Bakanlığı Siyasal Bilgiler Okulu No:16*. Ankara. 22 Ekim 1950 Umumi Nüfus Sayımı. *Türkiye Cumhuriyeti Başvekâlet İstatistik Umum Müdürlüğü*. 1950.

Etik, Beyan ve Açıklamalar

---

1. Etik Kurul izni ile ilgili;

- Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
-